

ББК 41.3

УДК 633.853.49:631.53.048: 581.44

Вол 68

Волощук, Ігор Степанович.

Агротехнологічні основи вирощування насіння ріпаку озимого в умовах Західного Лісостепу України : монографія / Волощук І. С., Волощук О. П., Роп Р. Ю., Глива В. В., Случак О. М., Пристацька О. Н., Распутенко А. О. – Львів : СПОЛОМ, 2017. – 212 с. : табл. – Бібліогр.: с. 195–211

(198 назв). – **ISBN 978-966-919-264-6.**

Викладено результати наукових досліджень лабораторії насіннеснавства Інституту сільського господарства Карпатського регіону з питань технології вирощування ріпаку озимого насіння в умовах Західного Лісостепу України.

Особливу увагу звернено на використання екологічно-пластичних сортів, становлено їх норми висіву та рівні мінерального живлення рослин, застосування регуляторів росту на стимуляцію процесу проростання насіння, формування врожайних властивостей і посівних якостей насіння.

Для фахівців сільського господарства, аспірантів і студентів учбових закладів.

Рецензенти:

***Доронін В. А.,** доктор сільськогосподарських наук, професор (Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН);*

***Опалко А. І.,** кандидат сільськогосподарських наук, професор (Національний дендропарк “Софіївка” НАН України).*

Рекомендовано до друку

*рішенням вченої ради Інституту сільського господарства
Карпатського регіону НААН від 27 квітня 2017 р., протокол № 4*

© Волошук І. С., Волошук О.
П., Роп Р. Ю., Глива В. В.,
Случак О. М.,
Пристацька О. Н.,
Распутенко А. О., 2017

ISBN 978-966-919-264-6

© В-во “Сполом”, 2017

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	5
I. ПРОДУКТИВНІСТЬ РІПАКУ ОЗИМОГО ЗАЛЕЖНО ВІД ВПЛИВУ АГРОТЕХНІЧНИХ ЗАХОДІВ ВИРОЩУВАННЯ	8
II. ХАРАКТЕРИСТИКА ҐРУНТОВО-КЛІМАТИЧНИХ УМОВ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ	16
III. БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРИ	28
IV. ТИПИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПЛАСТИЧНОСТІ СОРТІВ, ЯКІ ВИЗНАЧАЮТЬ ЗОНАЛЬНИЙ АРЕАЛ ЇХ ПОШИРЕННЯ	40
4.1. Сорт як фактор підвищення урожайності ріпаку озимого.....	40
4.2. Агробіологічна характеристика сортів	43
4.3. Адаптивні властивості сортів різного географічного походження в умовах зони Західного Лісостепу	51
4.4. Екологічна пластичність сортів	58
4.5. Реалізація генетичного потенціалу сортів	67
4.6. Захист насінницьких посівів від вимерзання	79
V. ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЙНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ І ПОСІВНИХ ЯКОСТЕЙ НАСІННЯ РІПАКУ ОЗИМОГО ЗАЛЕЖНО ВІД ЙОГО НОРМ ВИСІВУ ТА РІВНІВ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ РОСЛИН	88
5.1. Продуктивність ріпаку озимого залежно від рівня живлення рослин та норм висіву насіння	88
5.2. Польова схожість насіння, осінній розвиток рослин та їх перезимівля	110
5.3. Стійкість рослин до ураження хворобами	120
5.4. Урожайність, коефіцієнт розмноження та вихід кондиційного насіння	126
5.5. Маса 1000 насінин, енергія проростання та лабораторна схожість	134
VI. ВПЛИВ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН НА НАСІННЄВУ ПРОДУКТИВНІСТЬ РІПАКУ ОЗИМОГО ТА ПОСІВНІ ЯКОСТІ НАСІННЯ	146
6.1. Застосування біологічних препаратів в технології вирощування ріпаку озимого	147
6.2. Польова схожість насіння, вміст цукрів у кореневій шийці	150

та перезимівля рослин	
6.3. Особливості росту й розвитку рослин у осінній період	161
6.4. Структура рослин	167
6.5. Ураженість рослин хворобами	171
6.6. Показники насінневої продуктивності	173
6.7. Посівні якості насіння	181
VII. ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ЕЛЕМЕНТІВ СОРТОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ РІПАКУ ОЗИМОГО НА НАСІННЯ	189
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	195

ВСТУП

Серед завдань спрямованих на підвищення економіки аграрного сектору України, велике значення мають заходи які забезпечують подальший розвиток виробництва олійних культур.

Україна у світовому сільськогосподарському виробництві впевнено посідає одне з провідних місць із їх культивування, забезпечуючи щорічно близько 10 % обсягу світового рівня виробництва. Середньорічне харчове споживання рослинницької олії на душу населення у нашій державі за останні роки склало 10,6 кг, тоді як раціональна, медично-обґрунтована норма становить 14 кг.

Однією з експортно-орієнтованою культурою є ріпак озимий. Попит на таке насіння становить 60,5 млн т, а експорт має сягнути 10,8 млн т.

Відповідно до програми «Оліє – жировий комплекс» до 2020 р. площа посіву ріпаку озимого в Україні має збільшитися до 2000 тис. га, урожайність – 3,0 т/га, валовий збір – 6000 тис. т, частка ріпаку в структурі посівних площ має становити до 7 %.

Основними виробниками цієї культури в Україні є недержавні сільськогосподарські підприємства, частка яких становить 96 %.

У багатьох сферах сільського господарства технології вирощування ріпаку озимого на насіння є лише предметом дискусії, а спроби практичної реалізації мають стихійний характер і здійснюються без належних наукових обґрунтувань. Саме тому актуальною залишається проблема технологічного окреслення й методичного забезпечення оптимізації елементів сортових технологій вирощування даної культури з метою підвищення врожайності й якості насіння, що дасть можливість забезпечити господарства необхідною кількістю високоякісного насінневого матеріалу для розширення посівних площ та поповнити ресурси рослинної олії на харчові цілі, а тваринництво кормовим білком.

Питання технології вирощування ріпаку озимого на насіння висвітлено у працях вчених: В. Д. Гайдаша, В. В. Лихочвора,

В. Я. Щербакова, О. І. Полякова, В. В. Карпачева, Г. А. Жоліка,
В. П. Савенкова, Д. Шпаара.

У Західному Лісостепу високу продуктивність ріпаку озимого пов'язують зі створенням регіональних зон концентрованого вирощування озимої й ярої форми на значних площах, що дозволяє ефективно використовувати ґрунтово-кліматичні й матеріально-технічні ресурси в технологічному процесі, нові високопродуктивні сорти й гібриди та ефективні агрозаходи. Однак зміни кліматичних умов, які спостерігаються за останні роки, та щорічне занесення до Реєстру сортів рослин України нових, більш продуктивних вимагає наукового обґрунтування питань розкриття їх потенціалу, встановлення параметрів ростових процесів, виявлення закономірностей формування урожайності та якості насіння.

Зазначене зумовлює потребу у дослідженні та розробці теоретичного обґрунтування і практичних рекомендацій щодо технології вирощування насіння ріпаку озимого, що визначає актуальність теми дисертації та її прикладне значення.

Наукове видання

Волощук Ігор Степанович,
Волощук Олександра Петрівна,
Роп Руслана Юріївна,
Глива Валентина Вікторівна,
Случак Оксана Максимівна,
Пристацька Оксана Несторівна,
Распутенко Анатолій Олександрович

**АГРОТЕХНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ
ВИРОЩУВАННЯ НАСІННЯ РІПАКУ ОЗИМОГО
В УМОВАХ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ**

Монографія

Авторська редакція
Комп'ютерна верстка і макетування – В. В. Глива
Відповідальний за випуск – І. С. Волощук

Додаткову інформацію можна отримати за адресою:

Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН
України, вул. Грушевського, 5, с. Оброшине Пустомитівського р-ну
Львівської обл., 81115
Тел. +38-098-959-34-04
E-mail: inagrokarpat@gmail.com,
volochuk.i@ukr.net